

**МЕДИУМИТЕ И
НЕВЛАДИНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ
ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА**

**MEDIA AND CSOs
AGAINST CORRUPTION**

Препораки за унапредување и за
зајакнување на улогата на медиумите
во борбата против корупцијата

Имајќи ги предвид резултатите од истражувањето на медиумското известување за корупцијата во Македонија, дискусиите и размислувањата на новинарите искажани на дебатите за заклучоците од истражувањето, како и искажаната недвосмислена потреба од натамошно подобрување на начинот на којшто новинарите во земјава истражуваат и известуваат за корупцијата, Центарот за граѓански комуникации ги предлага следниве:

ПРЕПОРАКИ

за унапредување и за зајакнување на улогата на медиумите во борбата против корупцијата

- Сопствениците и главните уредници да го поддржуваат и да го охрабруваат истражувачкото новинарство фокусирано врз борбата против корупцијата, затоа што на тој начин, покрај општествената функција, го зголемуваат и сопствениот кредибилитет, популарност, а со тоа и приходите. Медиумите имаат суштинска улога во борбата против корупцијата. Тие се најголемиот сојузник на општеството во борбата за транспарентност при носењето и при откривањето на вистинските причини кои стојат зад политичките одлуки и случувања. Со фокусирањето врз јавниот интерес, медиумите ја исполнуваат својата основна општествена улога да бидат коректор на лошите политики и, воедно, го јакнат сопствениот кредибилитет и довербата кај јавноста. Тоа, пак, резултира со зголемување на популарноста и со зголемување на приходите и независноста во работењето на самиот медиум.
- Медиумите да продолжат секојдневно да известуваат за корупцијата, но со примена на техниките на истражувачкото новинарство и со поголемо користење на можностите што ги нудат новите технологии. Имајќи предвид дека учесниците во корупцијата имаат заемна корист, а со тоа и заемен интерес да молчат, речиси е невозможно корупциските случаи да бидат откриени без примена на техниките на истражувачкото новинарство.
- Медиумите да вложуваат во унапредување на вештините и знаењата на своите новинари, да ги поддржуваат и да ги охрабруваат во учествувањето на обуки за истражувачко новинарство и за откривање и известување за прашањата поврзани со корупцијата. Медиумите да насочуваат повеќе ресурси (луѓе, опрема и сл.) во новинарското истражување и известување за корупцијата, како и повеќе да ги користат расположливите (меѓународни и домашни) фондови за поддршка на истражувачкото новинарство.
- Сопствениците на медиумите да им дадат целосна правна заштита на своите новинари во судските процеси кои се водат против нив поради објавени текстови за корупција. На тој начин, новинарите повеќе ќе се охрабрат да истражуваат и да известуваат за корупцијата, чувствувајќи се сигурни дека медиумот стои зад нив. Воедно ќе се намали и појавата на автоцензура кај новинарите поради стравувањето дека во случај на судски спор, сами ќе ги сносат последиците.
- Медиумите да ангажираат правни советници кои ќе им помагаат на новинарите во нивните текстови за корупција, овозможувајќи им да откриваат што е можно повеќе информации, а притоа не оставајќи простор за поведување судски спор против нив. Во медиумите кои имаат правници, потребно е само нивно поголемо ангажирање во насока на проверка на новинарските текстови од аспект на почитување на законската регулатива.
- Новинарите треба да ги познаваат и да ги користат во своја полза законски загарантираните права што ги штитат од притисоци. Законот за спречување на корупцијата „забранува каква било присилба, спречување или влијание на друг начин врз средствата за јавно информирање да објавуваат информации за случаи на корупција“. Натаму, на новинарот му се обезбедува и право на непречен пристап до сите извори на информации, во согласност со законот. Истиот закон предвидува дека „никој не може да ја исклучи јавноста од расправата за корупција пред надлежен орган или правно лице, освен кога се работи за претходна постапка што е прогласена за доверлива“.
- Еснафските здруженија и организации (Синдикатот и ЗНМ) мораат со својата активност да обезбедат услови за професионално, независно и објективно истражување за корупцијата.

Со синдикално и професионално здружување, новинарите можат да сметаат на солидарност и правна помош во случаи на притисок и заплашување. Новинарите треба да се ослободени од стравувањето дека можат да го загубат работното место доколку работат во интерес на јавноста, а не на одредени политички или бизнис-интереси.

- Медиумите, секогаш кога е можно тоа, да ја поддржуваат и да ја охрабруваат практиката на потпишување на текстовите за корупција со целосното име и презиме на новинарот-автор на текстот. Непотпишаните текстови се перципираат како неверодостојни и отвораат прашања за мотивите и веродостојноста на новинарскиот производ, како и за кредибилитетот на самиот медиум.
- Написите за корупција треба многу повеќе да бидат проследени со автентични, авторизирани фотографии и илустрации, наместо со општи и тематски. Со тоа ќе се зголеми нивната веродостојност, релевантност и автентичност. Фотографиите, исто како и пишаниот дел од текстот, се многу важен елемент што ја надополнува приказната и ја зголемува нејзината атрактивност. Потписот на фоторепортерот или снимателот е еднакво важен како и потписот на новинарот за релевантноста и веродостојноста на приказната.
- Новинарите во текстови за корупција мора да ги почитуваат основните стандарди на својата професија – објавување факти, консултирање на сите страни во приказната и нивни еднаков третман, како и да се обидуваат да обезбедат и да понудат докази за потврда на тврдењата и обвинувањата за корупција. Во оваа насока, медиумите треба многу повеќе да ја користат законската одредба за заштита на изворите на информации, која предвидува дека „никој не може од новинарот кој објавил информација за акт на корупција да бара да го открие изворот на информацијата, освен во постапка пред суд“. Од друга страна, неконсултирањето на осомничените за корупција може да значи злоупотреба на медиумот. Во овој случај, законот предвидува дека „секој којшто објавува информација за корумпираност на друг, должен е да ја почитува претпоставената невиност и принципите на вистинито, објективно и непристрасно информирање, како и други принципи на кодексот на професионална етика“. Исто така, „никој не може да користи средство за јавно информирање за лажно обвинување на друг за корупција“.
- Мора да се напушти практиката на објавување текстови за корупција без ниту еден цитиран, наведен или консултиран извор. Новинарски написи кои носат тврдења, но не нудат докази го постигнуваат спротивниот ефект – оставаат простор за сомневање во точноста и веродостојноста на тврдењата, како и во чесноста на намерите на медиумот или на некој од изворите за објавување на текстот.
- Наместо „слепото“ и површно покривање на псевдонастаните (прес-конференции, соопштенија и сл.), новинарите да настојуваат да ги проверуваат добиените информации и да ги користат како повод за натамошно истражување. Во спротивен случај, медиумите се изложуваат на опасност да служат како средства за спроведување на нечији приватни, партиски и бизнис-интереси.
- Новинарите треба да го прошируваат списокот на извори на информациите за корупција, да не се потпираат само на државните институции. Задачата да бидат силно оружје во борбата против корупцијата медиумите ќе ја остварат доколку не се задржат само на откривањето и опишувањето поединечни случаи, туку и на причините за системските проблеми кои се создаваат како резултат на корупција. Затоа не треба да се остане само на првичните информации добиени од државните институции, туку да се истражува заднината на одреден случај. Истовремено, информациите добиени од државните институции мора да бидат подложени на проверка како и сите други.
- Новинарите поинтензивно да ги користат информациите и искуството на надлежните институции за борба против корупцијата (Државната комисија за спречување на корупцијата, Државниот завод за ревизија, Управата за финансиска полиција, Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам и др.). Новинарите недоволно ги користат информациите што се лесно достапни од институциите надлежни за борба против корупцијата и што можат да послужат како основа за истражувања. Независно дали станува збор за нивните годишни извештаи или „ад хок“ наоди, овие институции се драгоцен извор на информации за истражувачкото новинарство фокусирано врз борбата против корупцијата.

За проектот

Што сакаме да постигнеме?

Главната цел на проектот е да ја зајакне улогата на медиумите и на невладините организации во борбата против корупцијата во Македонија. Проектот треба да ги зголеми капацитетот, вклученоста и соработката меѓу медиумите и невладините организации во борбата против корупцијата.

Конкретни резултати

На крајот, проектот треба да ги има овие резултати:

- ⇒ Да се унапреди способноста на новинарите да ја истражуваат и да известуваат за корупцијата.
- ⇒ Да се подобри капацитетот на невладините организации за борба против корупцијата.
- ⇒ Да се зголеми соработката меѓу медиумите и невладините организации во борбата против корупцијата.

Како ќе дојдеме до резултатите?

Проектот опфаќа низа од меѓусебно поврзани активности, кои се спроведуваат во периодот од март 2011 до февруари 2012 година:

- ↻ Мониторинг на начинот на кој македонските медиуми (на национално и на локално ниво, печатени и електронски) известуваат за корупцијата.
 - ↻ Анализа на резултатите од мониторингот и заедно со новинарите од водечките медиуми, извлекување препораки за унапредување на новинарското известување за корупцијата.
 - ↻ Обука на новинари за унапредување на нивната способност за истражување и за известување за корупцијата.
 - ↻ Серија дебати со претставници на невладини организации за нивната улога во борбата против корупцијата.
 - ↻ Изработка на прирачник за невладини организации за спречување на корупцијата.
 - ↻ Обука за претставници на невладини организации за борба против корупцијата.
 - ↻ Заедничка работилница за медиуми и невладини организации за начините и предизвиците на нивната соработка во борбата против корупцијата.
 - ↻ Воспоставување мрежа на медиуми и невладини организации за борба против корупцијата.
- Усвојување заедничка декларација за соработка меѓу медиумите и невладините организации во борбата против корупцијата.

Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Центарот за граѓански комуникации и на никаков начин не ги рефлектира гледиштата на Европската Унија.

Повеќе информации за проектот на:

<http://www.ccc.org.mk>

бул. Кочо Рацин 26/1-2

1000 Скопје

Тел/Факс: (+389 2) 3213-513

Е-маил: center@ccc.org.mk